

Obsah

Předmluva k anglickému vydání	19
Poděkování	25
Předmluva k českému vydání	27
 ČÁST I - Úvod do jednotlivých disciplín	
Základní poznatky	51
1. Úvod do psychologie	53
1.1 Předmět psychologie	53
1.2 Sociální psychologie	55
Postoje a jejich měření	56
Postoje a chování	58
Tvorba postojů	60
Změna postojů	62
Atribuce, laická vysvětlení a bod kontroly chování	65
Sociální srovnávání	69
1.3 Učení a poznávání	72
Učení vázané na podnět	72
Učení vázané na reakci	74
Zástupné učení	80
Řešení problému	80
Informačně teoretický přístup	82
1.4 Motivace a osobnost	83
Aktivační teorie a pojetí pudů a pohnutek	84
Maslowova teorie seberealizace	86
Psychodynamická teorie	88
Psychometrický přístup k osobnosti	90
1.5 Závěry	91

2. Úvod do mikroekonomie	93
2.1 Ekonomický přístup	93
Obecná charakteristika	93
Cenový mechanismus	95
2.2 Teorie ceny	95
Teorie poptávky	96
Teorie nabídky	98
Fungování cenového mechanismu	99
Elasticita	101
Návrat k teorii poptávky	104
Význam charakteristik zboží	112
2.3 Důkazy	114
Tvar poptávkových křivek	115
Důsledky změn v nabídce a poptávce	115
Elasticity	116
Indiferenční křivky	116
2.4 Význam mikroekonomické teorie	117
3. Úvod do makroekonomie	119
3.1 Ekonomika jako celek	119
3.2 Proč makroekonomie?	119
3.3 Makroekonomické problémy	121
3.4 Makroekonomické metody	125
Úloha údajů	125
Teoretické milníky	127
Modely národního hospodářství	129
3.5 Tři makroekonomické problémy	131
Úroveň hospodářské aktivity	131
Inflace	136
Rozdělování národního důchodu	139
3.6 Racionální očekávání	142
Význam lidských očekávání v makroekonomii	143
Modely pro tvorbu očekávání	144
Model tvorby racionálního očekávání	145
3.7 Stát a národní hospodářství	146
4. Metody ekonomické psychologie	151
4.1 Analýza individuálního ekonomického chování	152
Koncepce racionality jako mikropřístupu	152
Jednotlivec v laboratoři: experimentální přístup	152

	Názory, postoje, predikce chování a laická vysvětlení	156
	Pozorování v přirozených podmínkách a experiment	159
4.2	Zkoumání celého národního hospodářství	162
	Celostátní výkazy	162
	Celostátní přehledy a průzkumy	163
	Ekonometrika	163
	Makroekonomické modelování	164
	Ekonomické experimenty	164
	Symbolové ekonomiky	165
	Srovnávací přístup	167
4.3	Závěry	168
5.	Je lidské chování racionální?	169
5.1	Otázka racionality v ekonomické psychologii	170
	Racionalita, maximalizace a optimalizace	170
	Alternativy k racionalitě	172
	Posuzování racionality	174
5.2	Homo economicus	174
	Maximalizace ordinálního užitku	175
	Axiomy teorie poptávky	175
	Stochastické preference a axiom úplnosti	177
	Námítky proti chamtivosti: štědrost a nasycení	177
	Tranzitivita preference	179
5.3	Rozhodování s rizikem: klasická teorie rozhodování	183
	Racionalita tváří v tvář riziku	183
	Bernoulli a užitek	185
	Subjektivní pravděpodobnost	187
	Subjektivně očekávaný užitek	188
	Mnoho stránek volby s rizikem	190
	Je chování v nejistotě iracionální?	191
5.4	Volba s faktorem času	191
	Čas a ekonomie	191
	Experimenty s odloženým uspokojením	193
	Subjektivní míry podhodnocování	195
	Racionalita a volba s faktorem času	196
5.5	Racionální chování a ekonomické chování	196
	Pragmatická obrana racionality	197
	Flexibilita kategorie "racionálního chování"	197
	Přibližná maximalizace	199
5.6	Nevýznamnost racionality	199

Předměty maximalizace, zboží, posilovače a zdatnost	199
Je lidské ekonomické chování racionální?	200

ČÁST II - Ekonomické chování jedince

Úvod	205
6. Práce	209
6.1 Různé druhy dotazů proč lidé pracují	210
Úroveň obecnosti	210
Příčiny a funkce práce	211
6.2 Klasifikace důvodů proč lidé pracují	212
Instrumentalita	212
Práce jako potěšení	213
Práce jako seberealizace	214
Práce jako sociální instituce	215
Relativní závažnost důvodů proč lidé pracují	216
6.3 Obecné teorie pracovní motivace	217
Ekonomická teorie volby mezi prací a volným časem	217
Teorie potřeb	220
Teorie posilování	224
Kognitivní teorie	225
Současné postavení jednotlivých teorií	228
6.4 Pracovní činnost a nečinnost	229
"Etika práce" a tovární způsob výroby	230
Alternativní zdroje příjmu	231
Přezaměstnanost a nezaměstnanost	233
Odchod do důchodu	234
Bezplatná práce	235
6.5 Volba povolání	236
Volba povolání a důvody, proč lidé pracují	236
Dovednosti, výcvik a investice do lidských zdrojů	237
6.6 Čas strávený prací	238
Ekonomické údaje o pracovní době	239
Výzkumy symbolové ekonomiky	241
Laboratorní výzkum zvířat	242
"Efekt nadměrného ospravedlňování"	243
6.7 Kvalita práce	245
Taylor a Tavistock	245

	N. R. F. Maier a výkonnost	246
	Vroomova expektační teorie pracovní motivace	247
	Práce jako sociální situace	248
6.8	Proč lidé pracují?	249
7.	Nakupování	251
7.1	Rozhodnutí o koupi	252
	Potřeba a nákup zboží dlouhodobé spotřeby	252
	Pronikání na trh a modely šíření nového zboží na trhu	254
	Spotřebitelská důvěra a nákup zboží dlouhodobé spotřeby	256
	Kupní záměry a kupní chování	257
	Zvykové nakupování	259
	Shrnutí k otázce rozhodování o koupi	260
7.2	Nakupování v obchodě	261
	Přednákupní procesy	261
	Přímé nakupování a prodej	262
	Volba místa nakupování	264
	Volba obchodu	265
	Chování v obchodech	267
	Závěry ze studií o volbě obchodu	268
7.3	Množství zakoupeného zboží	269
	Empirické studie poptávky	270
	Dopad ceny na poptávku: empirická zobecnění	278
	Dopad ceny na poptávku: teorie	280
	Dopad výše příjmu na poptávku	284
	Sociální ovlivnění poptávky	285
7.4	Zboží, výrobky, obchodní značky a charakteristiky	286
	Zboží, výrobky a obchodní značky	287
	Jedinečnost obchodních značek a věrnost obchodním značkám	287
	Zaměnitelnost a charakteristiky	289
8.	Spoření	293
8.1	Povaha a definice spoření	293
	Zúčtovací období	293
	Tendence ke spoření	294
	Makroekonomické definice spoření proti behaviorálním	294
	Smluvní, dobrovolné a nedobrovolné spoření	295

8.2	Šetrnost, netrpělivost a pseudomoralita spoření	296
	Vnímaná moralita šetrnosti	297
	Problém odloženého uspokojení	298
	Měření netrpělivosti	301
8.3	Makroekonomické důsledky spoření	302
	Inflace, deflace a množství oběživa	302
	Spoření, investování a tvorba kapitálu	304
8.4	Teorie spoření	305
	Výše příjmu a spoření	306
	Spoření pro budoucí spotřebu	307
	Spoření pro úroky	310
	Spoření za účelem závěti	310
	Spoření jako cíl sám o sobě	310
8.5	Faktory ovlivňující spoření	313
	Příjem	313
	Bohatství	315
	Důchodové systémy a sociální zabezpečení	316
	Úroková míra	318
	Inflace	319
	Stav ekonomiky	320
	Věk	321
	Ostatní osobní charakteristiky	322
8.6	Závěr: proč lidé spoří?	324
9.	Poskytování darů	325
9.1	Podstata a rozsah poskytování darů	325
9.2	Axiom chamtivosti	326
9.3	Biologie altruismu	327
	Teorie evoluce přirozeným výběrem	327
	Vývoj altruismu	329
9.4	Sociální psychologie altruismu	331
	Faktory ovlivňující pomoc druhému	332
	Osvojování si altruismu	334
	Mechanismy osvojování si altruismu	337
	Psychologické kompenzace za altruismus	338
9.5	Modely výměny a záruk	339
	Model výměny	339
	Teorie her	343
9.6	Poskytování darů v ekonomice	346
	Dary mezi jednotlivci	346

	Charitativní dary	347
	Faktory ovlivňující charitativní dary	350
10.	Sázení, hry o peníze a jiné hodnoty	353
10.1	Definice sázkových her	354
10.2	Obvyklé a nadměrné sázení	356
10.3	Faktory, které ovlivňují chování při sázkových hrách	358
	Ekonomické a sociologické faktory	358
	Situační faktory	359
	Učení	360
	Faktory ovlivňující vyhodnocení pravděpodobností	362
	Vnímání faktorů dovednosti	364
10.4	Modely rozhodování s rizikem	365
	Od očekávané hodnoty k subjektivně očekávanému užitku	366
	Modely zpracování informací	369
10.5	Teorie sázkových her	371
	Psychodynamické teorie	371
	Teorie osobnosti	372
	Teorie posilování	374
10.6	Závěry	378

ČÁST III - Jak ekonomika ovlivňuje individuální chování

	Úvod	383
11.	Daně a zdaňování	385
11.1	Nutnost zdanění	386
11.2	Povaha daní	387
11.3	Daně a společnost	388
	Je zdaňování účinné?	388
	Jak ovlivňuje zdanění výdaje?	391
	Je zdaňování spravedlivé?	394
	Objektivní spravedlnost zdanění	394
	Vnímaná spravedlnost zdanění	397
11.4	Individuální chování a daně	399
	Vyhnutí se placení daní a daňový únik	399
	Zdanění a vnější pobídky k práci	403

	Zdanění a volba mezi různými druhy zaměstnání	405
	Volby a zdanění	406
11.5	Ekonomická psychologie zdaňování: pozitivní nebo normativní?	409
12.	Peníze	413
12.1	Ekonomický přístup k penězům	413
12.2	Psychologické teorie peněz	415
	Psychoanalýza	415
	Operantní behaviorismus	417
	Výměnná teorie zdrojů	418
	Piagetovská psychologie	420
12.3	Prameny údajů o penězích	421
	Antropologický výzkum peněz	421
	Psychometrické výzkumy postojů k penězům a jejich použití	425
	Experimentální psychologie peněz	425
	Sociální psychologie peněz	427
12.4	Za novou psychologickou teorii peněz	430
	Vícenásobná symbolika peněz	430
	Měření a význam peněz	431
	Specifikace významu peněz	433
12.5	Ekonomická psychologie peněz	434
	Psychologické charakteristiky peněz	435
	Ekonomické důsledky přístupu k penězům z hlediska jejich charakteristik	437
13.	Reklama	439
13.1	Cíle a účinek reklamy	439
	Co je to reklama?	439
	Cíle reklamy	440
	Co se tvrdí o reklamě	441
	Jak je reklama účinná?	442
13.2	Reklama a jednotlivec	445
	Modely reklam	445
	Sociální psychologie přesvědčování	447
	Reklama, postoje, názory a kupní chování	449
	Postoje vůči reklamě	455
	Atribuční procesy a reklama	456
	Reklama jako indikátor kvality	460

	Závěrečné slovo o sociální psychologii reklamy	460
13.3	Reklama a společnost	461
	Ekonomické důsledky reklamy	461
	Sociální důsledky reklamy	464
	Slabé stránky reklamy	466
13.4	Závěry: Reklama a jedinec v ekonomice	466
14.	Jak vyrůstáme v ekonomice	469
14.1	Možnosti a existence vývojové ekonomické psychologie	469
14.2	Teoretické perspektivy vývoje ekonomického chování	472
	Kognitivní socializace a její omezení	472
	Alternativní teoretické perspektivy I: teorie psychologického odstupu	476
	Alternativní teoretické perspektivy II: Holmesova teorie	478
14.3	Studie o dětech v ekonomice	480
	Dětské pojetí ekonomické skutečnosti	480
14.4	Ekonomické chování dětí	485
	Práce	486
	Nakupování	488
	Spoření	490
	Darování	492
	Sázkové hry	492
	Významnost ekonomického chování dítěte	493
14.5	Děti a televizní reklama	493
14.6	Budoucnost vývojové ekonomické psychologie	497
15.	Primitivní ekonomiky	499
15.1	Ideální kroskulturální přístup	499
15.2	Přínos ekonomické antropologie	500
	Teoretické přístupy k ekonomické antropologii	501
	Ekonomická antropologie moderní společnosti	504
15.3	Kroskulturální perspektivy ekonomického chování jednotlivců	508
	Práce	508
	Nakupování	511
	Spoření	515

	Sázkové hry	517
	Darování	518
15.4	Ekonomická antropologie a ekonomická psychologie	520
16.	Ekonomický růst a rozvoj	523
16.1	Psychologické koreláty konjunktury a deprese v rozvinutých ekonomikách	524
	Ekonomické výkyvy vyvolané individuálními výrobci	524
	Ekonomické výkyvy vyvolané individuálními spotřebiteli	526
	Individuální rozdíly mezi lidmi v ekonomice	527
	Vliv ekonomických změn na duševní poruchy	528
	Ekonomické změny a individuální chování	532
	Ekonomické podmínky a postoje jednotlivců	533
16.2	Psychologie a rozvoj ekonomiky	535
	Psychologické příčiny a ekonomický rozvoj	536
	Výkonová motivace, podnikavost a ekonomický rozvoj	538
	Současný stav McClellandovy teorie	540
	Kulturální oblasti a ekonomický rozvoj	543
	Duševní zdraví a přechod k ekonomickému rozvoji	545
	Jiné vlivy ekonomického rozvoje působící na jednotlivce	547
	Základní lidské potřeby a ekonomický rozvoj	548
16.3	Ekonomický růst a ekonomický rozvoj: jeden nebo dva procesy?	550
17.	Symbolové ekonomiky	553
17.1	Původ a druhy symbolových ekonomik	554
	Behaviorismus, behaviorální terapie a modifikace chování	554
	Od modifikací chování k symbolové ekonomice	555
	Oblasti aplikace symbolových ekonomik	556
	Různé metody zavádění symbolových ekonomik	558
	Etické problémy symbolových ekonomik	560
17.2	Výsledky výzkumů symbolových ekonomik	561
	Vlivy na cílené chování účastníků symbolové ekonomiky	562
	Vlivy na necílené chování účastníků symbolové ekonomiky	564
	Vlivy symbolových ekonomik na personál	566

	Trvalost působení, zobecnění naučeného chování a propuštění ze symbolové ekonomiky	567
	Původ vlivů symbolových ekonomik	571
17.3	Symbolové ekonomiky	572
	Ekonomické chování v symbolových ekonomikách: symbolové mikroekonomie	573
	Systematická symbolová mikroekonomika	574
	Symbolové makroekonomiky: symbolová ekonomika jako celek	578
17.4	Poučení ze symbolové ekonomiky	580
	Symbolová ekonomika a teorie posilování	580
	Symbolové ekonomiky a individuální chování	581

ČÁST IV - Implikace

	Důsledky (pro teorii a praxi)	583
--	---	-----

18.	Cíle a prostředky ekonomického chování	589
18.1	Psychologie volby a rozhodování	590
	Racionalita jako deskriptor volby	590
	Racionální předvídání jako mechanismus rozhodovacích procesů	591
	Zvyková a návyková volba	592
18.2	Slovní výpovědi a skutečné jednání	594
	Postoje a změna postojů	594
	Sociální poznání a ekonomické chování	595
18.3	Povaha lidské motivace	596
	Biologické potřeby	597
	Potřeby a přání	598
	Pudy a instinkty	599
	Redukce pudů nebo navozování tužeb?	600
	Posilování	601
	Pobídka a hodnota	602
	Užitek	603
18.4	Obsah ekonomické motivace	604
	Spolehlivé základní motivy	604
	Konflikt motivů	606
	Biologická motivace proti sociální motivaci	607

MOYI VAGE
PO 1.4
PO 1.3

18.5	Strukturované motivační teorie	608
	Přístup pomocí charakteristik	609
	Maslowova hierarchie potřeb	610
	Současné postavení strukturálních teorií motivace	613
18.6	Motivační zdroje	614
	Strukturální motivační teorie a motivační zdroje	614
	Tuhý konzervatismus: Katona	615
	Získané tendence a funkční autonomie	616
	Marx: Fetišismus zboží a mzdové otroctví	617
	Veblen: Okázalá spotřeba	618
	Galbraith: Uměle vytvořené potřeby	619
	Společenské meze uspokojování potřeb	620
18.7	Jak může ekonomická psychologie prospět psychologii vůbec?	622

19.	Ekonomie, politika a psychologie	623
19.1	Ekonomická metodologie	623
	Racionalita	623
	Četné zdroje užitku	625
	Význam empirických údajů	626
	Potřeba teorie v nižší rovině	628
19.2	Podstatné závěry pro ekonomii	629
	Křivka trhu práce, zdanění a výnosy	629
	Úspory a nákupy předmětů dlouhodobé spotřeby	630
	Peníze: nikoli od primitivního k modernímu, ale od primitivního k sofistikovanému	630
	Nezávislý ekonomický život dětí	631
19.3	Ekonomická politika	631
	Prostředky ekonomické politiky	632
	Politický program	633
	Cíle ekonomické politiky	634
19.4	Problémy naší doby	637
	Technické řešení	638
	Politické řešení	639
	Ekonomická dimenze	639
	Psychologický kontext	640

20.	Kauzalita ekonomického chování	641
20.1	Příklady dvojí kauzality	642
	Práce	642

	Darování	643
20.2	Otázka racionality	643
	Pozorovaná iracionalita chování	644
	Námitky proti racionalitě	646
	Obrana racionality	648
	Dva alternativní vzory	650
20.3	Dvojí kauzalita jako vzor	651
	Důsledky dvojí kauzality pro ekonomii a psychologii . . .	654
20.4	Vysvětlování a ovládání ekonomického chování	655
	Aplikovaná ekonomická psychologie	656
	Etika využití ekonomické psychologie	657

Vysvětlivky	659
------------------------------	-----

Doslov	685
-------------------------	-----

Jmenný seznam autorů	703
---------------------------------------	-----

Jmenný rejstřík	791
----------------------------------	-----

Věcný rejstřík	811
---------------------------------	-----